

УДК 376.3-056.36:37.091.33

О.М. Вержиховська
defectologia@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ ТА ПЕРЕКОНАННЯ ПРИ РОБОТІ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Verzhihovska O. M. Peculiarities of usage of consciousness forming and persuasion methods when working with mentally retarded primary school pupils / O. M. Verzhihovska // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Edition VI. Issue 2.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 5–15

О.М. Вержиховська. Особливості використання методики формування свідомості та переконання при роботі з розумово відсталими молодшими школярами. У статті подані основні положення методики формування свідомості та переконання розумово відсталих учнів. Перш за все зроблено структурний та змістовий аналіз поняття “переконання” як гіпотези, доказу, аргументу. При цьому зазначається на тому, що переконання має два ступеня (пояснення та навіювання) і виникає на основі як психологічних (мовні та немовні засоби), так і педагогічних (команда, показ, установка, самонавіювання, приклад та ін.) впливів. Розкриття сутності поняття “переконання” логічно підводить до характеристики методики формування свідомості та переконання, яка передусім, спрямована на: розвиток свідомості вихованців; організацію процесу формування у них системи поглядів та переконань; світосприйняття; на вироблення самостійного мислення; формування в учнів уміння висловлювати самостійно свої погляди та переконання.

Автором звертається увага на методи формування свідомості та переконання (інформаційний, пошуковий, метод дискусійного характеру, метод взаємної освіти). Основним у статті є розкриття можливостей використання методики формування свідомості та переконання при роботі з розумово відсталими молодшими школярами, яким характерно: некритичність сприйняття того, що навіюється, тому у них виникає повне наслідування діяльності та поведінки інших, що особливо негативно тоді, якщо приклад виявляється не позитивним; низький рівень розуміння етичних узагальнень та усвідомлення своїх обов’язків; неспроможність самостійної перевірки знань на практиці і не здатність навчитись передавати свої знання товаришам.

Отже, на думку автора, за допомогою методів формування свідомості та переконання у розумово відсталих молодших школярів потрібно розвивати: критичність мислення, а це можливо лише при систематичному збалансованому впливі педагогів під час різних видів діяльності; особистісні якості, а саме, пояснити дітям сутність цих категорій, формувати у них відповідне ставлення до них, а також розвивати на базі усвідомлення відповідних категорій, особистісно-вольові та особистісно-моральні якості; етичні знання за допомогою мотивованих пояснень, коротких цікавих оповідань, вказівок стосовно наслідків неправильного вчинку. Саме тому роль методики формування свідомості та переконання полягає у тому, щоб навчити розумово відсталих молодших школярів самостійно використовувати свої знання у будь-яких ситуаціях та перетворювати наявні знання у переконання.

Ключові слова: розумово відсталі молодші школярі, переконання, свідомість, інформаційний метод, пошуковий метод, дискусійний метод, метод взаємної освіти.

Е.Н. Вержиховская. Особенности использования методики формирования сознания и убеждения при работе с умственно отсталыми младшими школьниками. В статье представлены основные положения методики формирования сознания и убеждения умственно отсталых учеников, сделано структурный и содержательный анализ понятия “убеждения” как гипотезы, доказательства, аргумента. При этом отмечается, что убеждение имеет две степени (объяснение и внушение) и возникает на основе как психологических (языковые и неязыковые средства), так и педагогических (команда, показ, установка, самовнушение, пример и др.) воздействий. Раскрытие сущности понятия “убеждения” логично подводит к характеристике методики формирования сознания и убеждения, которая направлена на: развитие сознания воспитанников; организацию процесса формирования у них системы взглядов и убеждений; мировосприятия; на выработку самостоятельного мышления; формирования в учащихся умений выражать самостоятельно свои взгляды и убеждения.

Автор обращает внимание на методы формирования сознания и убеждения (информационный, поисковый, метод дискуссионного характера, метод взаимного образования). В статье раскрыты возможности использования методики формирования сознания и убеждения при работе с умственно отсталыми младшими школьниками, которым характерно: не критичность восприятия информации, поэтому у них возникает полное подражание деятельности и поведения других, особенно негативно тогда, когда пример оказывается не положительным; низкий уровень понимания этических обобщений и осознании своих обязанностей; несостоятельность самостоятельной проверки знаний на практике и не способность научиться передавать свои знания другим.

Итак, по мнению автора, с помощью методов формирования сознания и убеждения в умственно отсталых младших школьников нужно развивать: критичность мышления, а это возможно при условии систематического сбалансированного воздействия педагогов во время различных видов деятельности; личностные качества, а именно, объяснять детям суть этих категорий, формировать у них соответствующее отношение к ним, а также развивать на базе осознания соответствующих категорий, личностно-волевые и личностно-нравственные качества; этические знания с помощью целевых объяснений, коротких интересных рассказов, указаний относительно последствий неправильного поступка. Именно поэтому, роль методики формирования сознания и убеждения заключается в том, чтобы научить умственно отсталых младших школьников самостоятельно использовать свои знания в любых ситуациях и превращать имеющиеся знания в убеждения.

Ключевые слова: умственно отсталые младшие школьники, убеждение, сознание, информационный метод, поисковый метод, дискуссионный метод, метод взаимного образования.

Постановка проблеми. На сучасному етапі система корекційного виховання переживає ряд нововведень з критичним переосмисленням традиційних ціннісних основ загальної та спеціальної педагогіки, труднощами матеріального забезпечення навчальних закладів різного рівня, відставання розвитку корекційної допомоги від змін соціальних потреб.

Найбільш складною в спеціальній педагогіці є проблема виховання розумово відсталої дитини. Складність цієї проблеми визначається тим, що дана категорія дітей відрізняється досить різноманітними порушеннями психофізичного розвитку, які складають труднощі при їх навчанні та вихованні, саме тому необхідно використання системи спеціальних педагогічних форм, методів та засобів для подолання або послаблення таких недоліків. У цьому полягає і суть корекційно-виховної роботи з розумово відсталими дітьми.

Мета статті полягає у визначенні ефективності та дієвості впровадження методики формування свідомості та переконання при роботі розумово відсталими учнями.

Виклад основного матеріалу. Основним орієнтиром педагогічного впливу на розумово відсталих дітей є особистісно-зорієнтоване виховання, яке дає змогу розвинути відповідний рівень вихованості, а саме особистісно-вольові та особистісно-моральні якості, що є загальноприйнятими цінностями у суспільстві і характеризують особистість як неповторну індивідуальність. Корекційний педагог повинен бачити чітку модель виховання кожної окремої дитини відповідно до зони її найближчого та актуального розвитку.

Серед методів виховного впливу на особистісний розвиток розумово відсталих учнів провідне місце відводиться формування свідомості та їх переконання. Зазначимо на тому, що переконання має три значення: як одна із частин виховного впливу; як один із аспектів свідомості; як спосіб впливу, метод. При характеристиці даного поняття ми звертаємо увагу на те, що переконання, у перекладі з грецької мови означає гіпотеза, доказ (основа, аргумент). Переконання будують з урахуванням індивідуальних особливостей дитини, воно має бути послідовним, логічним, доказовим, а також має містити узагальнюючі положення (принципи і правила) і конкретні факти та приклади. Переконуючи інших, треба вірити у те, про що повідомляється.

На нашу думку, переконання має два ступені: пояснення та навіювання. Ефективним методом переконання виступає сугестія (навчання, навіювання). Сугестивний метод – це психологічний вплив однієї особи на іншу чи групу осіб, розрахованих на безперечне сприйняття або прийняття слів, висловлених думок і волі (навіяння будь-якої думки).

Характеризуючи структуру та змістову сутність переконання ми бачимо, що воно виникає на основі таких впливів, як: психологічний вплив, який включає мовні і немовні засоби, зокрема слово, жест, міміку; педагогічний вплив, що реалізується за допомогою команди, показу, установи, самонавіювання тощо.

До методів формування свідомості та переконання можна віднести наступні: інформаційний, пошуковий, дискусійного характеру, взаємної освіти.

I. Інформаційний метод забезпечує передачу учням знань, ідей, фактів шляхом повідомлення тих чи інших відомостей педагогом, чи шляхом реалізації під керівництвом вчителя, самостійної роботи учнів з джерелами інформації.

Завдання інформаційного методу полягають у тому, щоб забезпечити сприйняття дітьми певного числа знань на доступному для них рівні і засвоєння їх у бажаному обсязі; стимулювати інтерес вихованців до отримання необхідних знань і розвиток в них потреби постійно їх поповнювати. Цей метод застосовується у спеціальній школі, розпочинаючи з молодших класів. Педагог може сам враховувати вікові, індивідуальні та психофізіологічні особливості дітей, встановлювати зміст, обсяг і форму подачі їм необхідної мовленнєвої інформації.

Інформаційний метод використовується на перших етапах формування у розумово відсталих учнів знань (понять, уявлень), поглядів, переконань, коли в них ще немає достатньо розвинутого словникового запасу у відповідній галузі знань.

До функцій інформаційного методу можливо віднести: подача учням відповідної інформації; пояснення теоретичних положень, фактів, шляхом характеристики їх причин і взаємозв'язку; моральна оцінка дій та вчинків людей з метою надання допомоги дітям у виборі правильної лінії поведінки; включення дітей у процес цілеспрямованої суспільно

корисної діяльності з метою зацікавлення учнів позитивними вчинками; формування у школярів морального переконання.

Для передачі учням знань у процесі практичної діяльності педагог може використовувати широкий набір засобів, які є характеристикою даного методу. До засобів інформаційного методу відносять: живе слово педагога, власний приклад вихователя, роботу з книжками, газетами і журналами, перегляд кінофільмів і телепередач, театральних спектаклів та інше.

Кожний засіб методу має свої різноманітні форми, наприклад: живе слово педагога – це усне повідомлення знань вчителя у формах: *розповіді* – це коротке живе повідомлення про будь-які явища, факти, події; *лекції* – це значне за обсягом і тривалістю повідомлення про будь-які явища, факти, події (використовують в старших класах); *бесіди* – визначають більш активну роль самих дітей в добуванні засвоєних знань, це зворотній зв'язок між педагогом та дітьми (запитання-відповідь).

Головні вимоги розвитку в учнів активного інтересу до інформації є: актуальність повідомлених знань; оперативність їх передачі школярам; емоційна подача матеріалу; дотримання почуття міри. Не менш важливу роль в активізації пізнавальної діяльності дітей і активізації їх інтересу до інформації відіграють, поряд з вимогами, спеціальні прийоми, які ґрунтуються на знанні та обліку закономірностей психічних явищ, зокрема механізмів розвитку психічних процесів(уваги, пам'яті та ін.)

У методиці формування свідомості та переконання у розумово відсталих дітей при використанні бесіди провідне місце відводиться етичній бесіді.

Етична бесіда – це засіб залучення учнів до обговорення, аналізу вчинків і вироблення моральних оцінок і суджень. Її мета полягає у тому, щоб дати дитині можливість обміркувати свій повсякденний досвід, досвід колективу і співвіднести його з загальноприйнятими моральними оцінками; розширити рамки соціальних, моральних уявлень, розкрити їх зв'язок з конкретними вчинками, діями особистості. Етична бесіда з розумово відсталими дітьми має на меті – корекцію неправильних моральних уявлень у даної категорії дітей.

Педагогу необхідно заздалегідь уявити собі головну мету і практичний висновок до якого він повинен підвести учнів в ході обговорення теми бесіди. Тому, будь-яка етична бесіда повинна бути чітко спрямована. Потрібно також обміркувати серію послідовно поставлених запитань, змоделювати можливі типові відповіді учнів, визначити матеріал, яким прийдеться оперувати.

Етична бесіда має виховуючий зміст тільки у тому випадку, коли вона викликає відповідний відгук в душі учнів, стимулює їх активність і закінчується висновками, які сформовані самостійно учнями. Висновки можуть бути сформульовані у вигляді етичного правила.

У спеціальній школі завдання вчителя полягає не лише у тому, щоб добитися від учнів узагальнюючих формулювань, морального правила, оскільки допомагає їм визначити своє ставлення до моральної ситуації, яка розглядається з розв'язаною з нею проблеми. Це є складним етапом роботи, тому що розумово відсталі діти майже не вміють встановлювати причиново-наслідкові зв'язки між фактами та явищами.

Етапи проведення етичної бесіди:

1. Вибір теми етичної бесіди у спеціальній школі. Цей етап потребує з'ясування конкретних фактів з життя дитячого колективу, вчинків окремих учнів.

Розумово відсталі діти не можуть, без допомоги вчителя, порівнювати поведінку героїв літературних творів, робити відповідні моральні заключення, висновки. Їм достатньо важко оцінювати свої вчинки, вони краще оцінюють вчинки інших дітей, тому вихователі спеціальної школи повинні використовувати приклади із життя даного колективу, враховувати досвід дітей, запас слів, термінів, понять.

2. Підготовка матеріалу до проведення бесіди. Крім фактів життя, спостережень дітей, у бесідах використовують: оповідання, нариси та інші літературні твори. Вихователь заздалегідь пропонує учням книжки для читання, щоб потім легко було обговорювати ту чи іншу тематику.

3. Проведення етичної бесіди.

У 1 класі значне місце займає розповідь вихователя, його аналіз та оцінка різних подій. У 3 класі зростає обсяг висловлювань самих дітей, їх самостійних оцінок моральної сторони обговорення подій. У кінці бесіди виводиться моральне правило. Для молодших школярів воно повинно бути більш конкретним і скороченим, деталізованим, а для старших школярів – розгорнутим, чітким, об'ємним та деталізованим.

При проведенні етичної бесіди можна використовувати репродуктивні картини, діапозитиви, діафільми, комп'ютерні програми. Саме це сприяє розвитку мовлення, слухового і зорового сприйняття у розумово відсталих дітей.

При підготовці до етичної бесіди слід використовувати наступні джерела морального переконання: навчальні програми, підручники; твори різних видів класичного і сучасного мистецтва; засоби масової інформації; особистий приклад батьків, педагогів, старших товаришів.

II. Пошуковий метод. Його суть полягає у тому, що вихователь, організовуючи творчу пізнавальну діяльність учнів, спонукає дітей самостійно знаходити витoki нової інформації, самостійно вивчати її та отримувати на цій основі достовірні знання (уявлення, пізнання, переконання), придбати цінні пізнавальні уміння та навички.

Метод застосовується у спеціальній школі, але в старших класах, тому що в молодших класах розумово відсталі діти ще не вміють користуватись самостійно підручниками, а отже, не вміють знаходити нову інформацію, вивчати та інтерпретувати її. Учні старших класів спеціальної школи вже привчені знаходити потрібний матеріал, самостійно його знаходити, вивчати, опрацювати та аналізувати.

Виділяють наступні види пошукової діяльності (І.Г. Єременко):

1. Бібліографічний пошук, який спрямований на самостійну роботу учнів з підбору і вивчення літератури, пов'язаної з певною тематикою. Вивчення літератури проводиться у бібліотеках.

2. Збір краєзнавчих матеріалів (гербарії, зразки місцевих порід, рослин). Для впровадження даного виду пошукової діяльності педагог організовує та проводить з учнями екскурсії, краєзнавчу роботу, туризм, роботу у шкільних музеях, краєзнавчих гуртках. Пошукова діяльність має спрямований творчий характер.

3. Дослідно-практичні роботи учнів в лабораторіях школи, на пришкольній ділянці, в трудових об'єднаннях, в різноманітних гуртках і секціях. Цей вид пошукової діяльності передбачає проведення індивідуальних або групових науково-дослідних робіт. У спеціальній школі пошук є складним, він нерідко проводиться довготривало і здійснюється в основному дітьми колективно. Наголосимо на тому, що пошук є продовженням уроку і дає можливість використовувати теоретичні знання на практиці.

III. Метод дискусійного характеру. Дискусія – це метод, за допомогою якого здійснюється групове обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних точок зору. Дискусія – це метод переконання, він втягує вихованців в обмін думками за особистими і суспільно значущими проблемами.

Метод дискусії викликає різні точки зору, забезпечує вироблення, підтримку і розвиток в учнів правильних, у моральному і науковому аспекті, уявлень. Поряд з цим, даний метод припускає критику і подолання помилкових, неправильних поглядів у дітей. Дискусійний метод сприяє: закріпленню в свідомості учнів наукових поглядів і переконань, моральних ідеалів; формуванню в учнів критичного підходу до власних недоліків.

У суперечці народжуються і відшліфовуються важливі якості людини, а саме: уміння досягнути істини; уміння відстояти і пропагувати свої погляди, аргументувати свою точку зору; мужність визнати свої помилки у поглядах. Даний метод практикується у старших класах спеціальної школи, але він є важким для сприйняття та здійснення розумово відсталими дітьми.

Дискусії властива чітка мета; бездоганна компетентність; науковий підхід до проблеми, що обговорюється; повага до аргументів противника; послідовна критика позиції опонента. Переваги дискусії полягають у тому, що у процесі її здійснення, відбувається координація думок окремих осіб; стимулювання учасників дискусії чітко й точно формулювати свої думки; з'ясування помилок у мисленнєвій діяльності дітей; удосконалення вдалих прийомів дискутування.

Проведення дискусії передбачає дотримання наступних вимог, зокрема: чисельність учасників (15 осіб); усіх учасників можна поділити на 2-3 підгрупи (поділ); розміщення учасників у вигляді кола, півкола (С.Г.Карпенчук).

На відміну від учнів загальноосвітньої школи, розумово відсталі діти потребують іншої організації дискусії, зокрема обов'язковими повинні бути: попередня підготовка 2-3 учнів, які виступатимуть з теми, що буде розглядатися; попередня підготовка усіх дітей до дискусії, а саме - вони повинні розглянути інформацію, яка б дозволила їм усвідомити питання дискусії; оформлення приміщення до дискусії; підбір та конкретизація питань щодо обговорення їх дітьми; врахування психофізіологічних, індивідуальних та вікових особливостей учнів спеціальної школи, з якими організовується дискусія.

Організація дискусії: визначення цілей і теми дискусії; збір інформації (знань, суджень, думок, нових ідей, пропозицій); упорядкування, інтерпретація і спільна оцінка отриманої в ході обговорення інформації (вироблення ухвали); підведення підсумків.

Серед форм проведення дискусії І.Г. Єременко виділяє: збір, а саме: обговорення моральних проблем, актуальних завдань і планів; учнівська конференція, яка проводиться як підсумок довготривалої пошукової роботи школярів; диспут – обмін думками, одна з традиційних і широко практикованих форм, як метод дискусії знаходить повне своє вираження у процесі мовленнєвої діяльності дітей.

IV. Метод взаємної освіти – метод, який формує в школярів потребу і вміння пропагувати свої знання, погляди, переконання. Сутність методу взаємної освіти полягає у включенні учнів в ситуації, в яких вони повинні переконувати одне одного. Цей метод не застосовується у спеціальній школі в повному обсязі, тому що розумово відсталі діти не можуть пропагувати свої знання і не мають у цьому потреби.

Метод взаємної освіти використовується тільки у формі: поліінформації; діяльності шкільних музеїв; клубів інтернаціональної дружби. Єдність думки і дії, свідомості і поведінки вихованців – такий правильний підхід до постановки виховної роботи. Щоб переконати, потрібно спонукати до дії. Це – вихідний принцип методики переконання. Тільки активізуючи позицію учнів можна спонукати їх до самостійного використання знань, до перетворення їх у переконання, до перевірки цих знань на практиці, навчити їх передавати своїм знання іншим учням.

Розумово відсталіх учнів найчастіше можна навчити самостійно використовувати знання і перетворювати їх у переконання. Вони не можуть самостійно перевіряти знання на практиці та не здатні навчитись передавати свої знання товаришам. З цього витікає роль методики переконання – навчити розумово відсталіх учнів самостійно використовувати свої знання у будь-яких ситуаціях і перетворювати наявні знання у переконання.

Вихователь, за допомогою методики переконання, впливає на свідомість розумово відсталого учня, а через неї формує поведінку, характер, волю, почуття дитини. У спеціальній школі є свої особливості в застосуванні методів переконання. Відомо, що головним засобом

впливу на розумово відсталих дітей є слово. Воно виступає подразником, який сигналізує дитині про надходження інформації і виконує роль регулятора вчинків і дій.

Динаміка розвитку мовлення у нормальних та розумово відсталих учнів дає змогу побачити, що відповідно до перших, у других спостерігається низький рівень розвитку спонукаючої та регулюючої функцій внутрішнього мовлення. Розумово відсталі діти лише за рахунок зовнішнього мовлення будують власну поведінку за наслідуванням.

Зауважимо на тому, що учні 1-4 класів спеціальної школи ще не достатньо розвинені до рівня розуміння етичних узагальнень та усвідомлення своїх обов'язків, вони не можуть правильно мислити про різні категорії, зокрема про сутність багатьох понять, а саме: про те, що таке “моральний обов'язок”, “добро” і “зло”, “справедливість”. Але обов'язок педагога полягає у тому, щоб розвивати особистісні якості, пояснити дітям сутність цих категорій, сформувати у них відповідне ставлення до них, а також розвивати на базі усвідомлення відповідних категорій, особистісно-вольові та особистісно-моральні якості.

Збагачення етичних знань розумово відсталих дітей проходить у вигляді окремих мотивованих пояснень, коротких цікавих оповідань, вказівок стосовно наслідків неправильного вчинку. Головне, щоб учні завжди розуміли вихователя, а вихователь доступно і логічно пояснював той чи інший матеріал. У спеціальній школі це особливо важливо. Наприклад: учень не може зрозуміти, чому завжди потрібно вставати, коли в клас заходить доросла людина. Якщо ця інформація усвідомиться, то відразу ж вступить в свої обов'язки переконання про те, що головне – це привітати старшу людину, а для цього потрібно встати.

Педагоги (як вчитель, так і вихователь) повинні мати однакові вимоги до виховання дітей, які б не суперечили один одному. Це необхідно для того, щоб сформувати правильні та сталі переконання в учнів. Зазначимо на тому, що розумово відсталим дітям характерна некритичність сприйняття того, що навіюється, тому у них виникає повне наслідування діяльності та поведінки інших, що особливо негативно тоді, якщо приклад виявляється не позитивним. Саме тому, у розумово відсталих учнів потрібно розвивати критичність мислення, а це можливо лише при систематичному збалансованому впливі педагогів під час різних видів діяльності.

З перших днів перебування у школі, розумово відсталих дітей слід навчати діяти не із корисливої мети (“так я хочу”), а з переконанням у тому, що потрібно поступати саме таким чином, тому що це добре, правильно і відповідає вимогам суспільства.

Переконання можна застосовувати шляхом наступних словесних впливів: зауваження; поради; прохання; етичної бесіди. На нашу думку, основним засобом переконання учнів буде виступати виховуюче, розвивальне та корекційно-спрямоване навчання. Виховна сила

переконання у навчанні відбувається, перш за все, за допомогою змісту позитивного навчального матеріалу і характерів методів навчання. Наприклад: у процесі вивчення творів художньої літератури, переконання поступово поширюється, розкриває моральну сутність людини, викликає в учнів бажання наслідувати кращі приклади, вчить їх розуміти і любити прекрасне у житті.

За допомогою методу переконання, у дітей можна сформувати моральне світосприйняття та суспільні ідеали. А.С. Белкін говорить, що на розумово відсталих дітей негативно впливають окрики, сердитий, роздратований і підвищений тон, насмішки, а благодійно впливають строгий, діловий спокійний тон мовлення, зниження мовлення інколи до шепоту. Погано діють на дітей нав'язливі рухи педагога, зокрема, постукування по столу або вовтуження по підлозі ногами, різкі жести.

Висновки. Основне призначення методики формування свідомості та переконання розумово відсталих учнів полягає у розвитку свідомості вихованців; в організації процесу формування у них системи поглядів і переконань, світосприйняття; у виробленні самостійного мислення. Кінцева мета даної методики спрямована на формування у розумово відсталих учнів уміння висловлювати самостійно свої погляди та переконання, що надалі дасть їм можливість вільно адаптуватися до життя у соціумі.

Перспектива подальшого дослідження полягає у з'ясуванні можливості повного та системного використання методу дискусійного характеру при формуванні свідомості та переконання у розумово відсталих учнів старших класів, що у подальшому дасть їм можливість адаптуватися до умов соціуму.

Список використаних джерел

Белкин А.С. Нравственное воспитание учащихся вспомогательной школы: учеб. пособие для пед. ин-тов / А.С. Белкин. – М.: Просвещение, 1977. – 112 с.; Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе : Кн. для учителя / под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.; **Еременко И. Г.** Олигофрено-педагогика: Учеб. пособие / И.Г. Еременко. – К.: Вища школа, 1985. – 327 с.; **Карпенчук С. Г.** Теорія і методика виховання: навч. посіб. / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.

Spy`sok vy`kory`stany`x dzherel

Belky`n A. S.** Nравstvennoe vospuy`tany`e uchashhy`xsya vspomogatel`noj shkoly: ucheb.posoby`e dlya ped. y`n-tov / A.S. Belky`n. – M.: Prosveshheny`e, 1977. – 112 s.; Vospuy`tany`e y` obucheny`e detej vo vspomogatel`noj shkole : Kn. dlya uchy`telya / pod red. V.V. Voronkovej. – M.: Shkola-Press, 1994. – 416 s.; **Eremenko Y` G. Oly`gofrenopedagogy`ka: Ucheb. posoby`e / Y`.G. Eremenko. – K.: Vy`shha shkola, 1985. – 327 s.; **Karpenchuk S. G.** Teoriya i metody`ka vy`hovannya: navch. posib. / S.G. Karpenchuk. – K.: Vy`shha shkola, 1997. – 304 s.

E. Verzhiovskya. Peculiarities of usage of consciousness forming and persuasion methods when working with mentally retarded primary school pupils. The article presents the main items of consciousness forming and persuasion methods for mentally retarded pupils. First of all there was made structural and semantic analysis of the term “persuasion” as a hypothesis, evidence, argument. At the same time there is noted that persuasion has two degrees (explanation and suggestion) and occurs through psychological (verbal and non-verbal means) and pedagogical influences (command, demonstration, setting, self-hypnosis, sample, etc.). Disclosure of the concept "persuasion" logically leads to the characterization of consciousness forming and persuasion methods, which is primarily aimed at: development of consciousness of pupils; organization of the formation of the system of their beliefs and views; outlook; development of independent thinking; development of pupil’s ability to express their own beliefs and views.

The author draws attention to the methods of consciousness forming and persuasion (informational, searching, method discussion character, method of mutual education). The main point of the article is to outline the possibility of usage of consciousness forming and persuasion methods when working with mentally retarded primary school pupils, who are characterized by: non-critical perception of the things that are suggested, so they have a complete imitation of activity and behavior of others, and that is especially negative when the example is not positive; low level of understanding of ethical generalizations and awareness of their duties; the failure of knowledge self-testing in practice and inability to learn how to transmit their knowledge to friends.

Thus, the author believes that using consciousness forming and persuasion methods for mentally retarded pupils there is necessity to develop: critical thinking, and this is possible only with a systematic balanced influence of teachers during different activities; personal qualities, namely, to explain to children the essence of these categories, to form the way they should treat them, and to develop on the basis of awareness of such categories their personal-willed and personal- moral qualities; ethical knowledge with motivated explanations, interesting short stories, instructions concerning the consequences of improper act. That is why the role of consciousness forming and persuasion methods is to teach mentally retarded primary school pupils to use their own knowledge in all situations and transform existing knowledge in persuasion.

Key words: mentally retarded primary school pupils, persuasion, consciousness, informational method, method of searching, discussion method, method of mutual education.

Received 20.04.2015

Reviewed 15.05.2015

Accepted 12.06.2015